ZAANS SYMFONIE ORKEST
100 JAAR

Zaans Symfonie Orkest

o.l.v. Jakob Gaede

19 november 2023

Solist Joep van Beijnum

Aanvang: 14.30 uur – Toegang € 15,- (pinnen mogelijk)
Locatie: Kogerkerk, Kerkstraat 14, Koog aan de Zaan

Voorwoord

Beste muziekliefhebbers, welkom op onze uitvoering!

Joep van Beijnum vertolkt vanmiddag het majestueuze vioolconcert van Beethoven. Het is voor ons een eer om hem hierbij te begeleiden. Tijdens de repetities is het meerdere keren voorgekomen dat we zo op gingen in zijn solo's dat we vergaten om in te zetten. Dat gaat vanmiddag natuurlijk niet gebeuren!

Na de pauze dompelen we ons onder in de schilderachtige wereld van de Zesde Symfonie, ook wel bekend als de "Pastorale." U zult merken dat het tempo dat is gekozen door onze dirigent lager ligt dan dat u van een CD gewend bent. Er zijn onder kenners verschillende opvattingen over de tempi die Beethoven voorschrijft en Jakob is aanhanger van de langzamere. Dat maakt de muziek voor ons 'en passant' beter speelbaar. En waarom niet: de muziek blijft minstens zo mooi.

Dank u wel voor uw aanwezigheid en ik wens u een fijne middag toe vol prachtige muziek.

Met vriendelijke groet,

Jeannine Groenheiden

Voorzitter

PROGRAMMA

Der Mond ist aufgegangen – Matthias Claudius arr Jakob Gaede

Vioolconcert in D, opus 61 – Ludwig van Beethoven
Solist: Joep van Beijnum
I. Allegro ma non troppo
II. Larghetto
III. Rondo, allegro

PAUZE

Symfonie nr. 6 in F, opus 68, 'Pastorale' – Ludwig van Beethoven
I. Allegro ma non troppo: *Erwachen heiterer Empfindungen bei der Ankunft auf dem Lande*
II. Andante molto moto: *Szene am Bach*
III. Allegro: *Lustiges Zusammensein der Landleute*
IV. Allegro: *Gewitter, Sturm*
V. Allegretto: *Hirtengesang, Frohe und dankbare Gefühle nach dem Sturm*

De ouverture

De titel 'Der Mond ist aufgegangen' verwijst naar de eerste regel van het gedicht 'Nun ruhen alle Wälder' uit 1647 van theoloog en kerkliedschrijver Paul Gerhardt. Het gedicht werd - in de nadagen van Luther en de Reformatie - als kerklied opgenomen in het Evangelische Gezangenboek.
De huidige, ietwat herziene tekst uit ca 1778 komt van Matthias Claudius en werd kort daarna opgenomen in de gedichtenalmanak van Johann Heinrich Voß. Toen kapelmeester Johan A.P. Schulz het gedicht toonzette voor piano werd het gedicht door zijn eenvoud, emotionele warmte en zingbaarheid een geliefd volkslied, alsook een bekend slaapliedje voor de kinderen.

Mensen leefden toen nog in de tijd dat het 's nachts pikdonker werd, dus de thematiek van de angst voor de nacht en het overwinnen van die angst is niet zo vreemd; het zal dan nog ruim honderd jaar duren voor de gloeilamp het licht ziet.
Diverse andere componisten, onder wie Schubert en Weber, componeerden ook een melodie bij deze tijdloze tekst. Het lied herleefde rond de millenniumwissel door uitvoeringen van Nena en Herbert Grönemeyer. En tijdens de corona-lockdown werd het lied hèt troostende balkonlied in Duitsland.

Onze dirigent Jakob Gaede besloot om de toonzetting van A.P. Schulz voor ons orkest te arrangeren. Hij herkende namelijk verklankingen van deze melodie in de beide grote stukken die vandaag op ons programma staan, bijvoorbeeld in het vierde deel van de Pastorale. Herkent u die melodische lijn in ons programma ook?!

Het vioolconcert

Het Vioolconcert in D is één van Beethoven's meest consistente lyrische werken. Het is, in een creatieve periode, in korte tijd geschreven. De componist laat zich in dit werk van zijn meer lyrische en melodische kant horen.

Hoewel de eerste uitvoering een flop was – de tweede uitvoering volgde pas in 1844, 17 jaar na Beethovens dood – is het nu één van zijn populairste werken en misschien wel het meest bekende vioolconcert ooit. Het is een veertig minuten durend melodisch feest, niet verstoord door harmonische en dynamische verrassingen die, zoals je ze van Beethoven kun verwachten, in de orkestpartijen zitten. Het tweede deel is één van Beethoven's meest heldere composities.
Topviolist Itzhak Perlman vindt het vioolconcert een van de grootste werken voor viool. Zijn leraar zei al op jonge leefttijd tegen hem "Dit stuk neemt je de rest van je leven mee op reis. En dit stuk kun je blijven spelen en steeds ontdek je weer iets nieuws".
Maar wat maakt het stuk zo moeilijk om te spelen? Het is klassiek, zegt de violist, dat wil zeggen het stuk is transparant. Je kunt je nergens achter verschuilen, je speelt echt solistisch en niet met een groot orkest achter je, zoals in een romantische compositie. Desondanks, of juist daarom, vindt hij het jammer dat Beethoven maar één vioolconcert schreef.

De Pastorale

In zijn 6de symfonie heeft Ludwig van Beethoven een vijfde deel toegevoegd aan de tot dan toe gebruikelijke vier. Met zijn symfonie haakte hij in op een genre dat steeds populairder zou worden in de negentiende eeuw: programmatische muziek. In dit geval koos Beethoven voor een Pastorale. Hij wilde het zomerse landleven verklanken van een pittoresk dorpje genaamd Heiligenstadt. Hij verbleef daar in de zomer van 1802 om zijn gehoor te verbeteren, dat steeds minder werd.

In het eerste deel, 'Ontwaken van vrolijke gevoelens bij aankomst op het land', hoor je in de lichte, levendige muziek Beethoven's eigen opgewekte stemming bij het zien van de natuur.

Dat klinkt door in de overige vier delen en wordt aangevuld met allerlei toonschilderingen van natuurtaferelen. Zo doen de strijkers kalm kabbelend water na met een wiegende melodie aan het begin van het tweede deel, 'Scène bij het beekje'. Verderop in dit deel imiteren de hobo en klarinetten een kwartel, een nachtegaal en een koekoek. Beethoven heeft de namen van de vogels er zelfs bij geschreven in de partituur.
Het energieke derde deel van de symfonie, 'Vrolijk samenzijn van de landmensen', is een uitbundige boerendans.
Maar de feestvreugde wordt abrupt onderbroken als de muziek overgaat in een hevige onweersstorm, het vierde deel, 'Onweer en storm'. De pauken laten de muziek donderen en het orkest speelt dreigend op volle sterkte.
In het vijfde en laatste deel, 'Herderslied - vreugde en dankbare gevoelens na de storm', heeft de uitdrukking van gevoel de bovenhand: de melodie klinkt als een herderslied, een verademing dat de storm is gaan liggen.

De solist

Joep van Beijnum (1997) is een jonge violist met veel concertervaring in binnen en buitenland. Op jonge leeftijd heeft hij al diverse prijzen in de wacht gesleept bij prestigieuze concoursen. Jeugdprestaties waren het bereiken van de nationale finale van het Prinses Christina Concours en het winnen van het Herman Krebbers concours. Als jonge violist speelde hij veel concerten met pianist Jan Gruithuyzen. In deze tijd had Joep les van Julia Veering, waar hij met vioollessen is begonnen, en haar man Jeroen de Groot, die Joep in zijn tienerjaren verder heeft ontwikkeld.

Joep heeft ervaring als solist en in kamermuziekverband. Een memorabel concert was een optreden in de Hermitage in aanwezigheid van Z.K.H. Koning Willem Alexander. Een andere bijzondere ervaring waren twee optredens waarin Joep samen met Emmy Verhey het dubbelconcert van Bach vertolkte. Verder soleerde hij als jonge tiener in het vioolconcert van Bruch en later in het concert van Mendelssohn, begeleid door het Zaans Symfonieorkest.

In kamermuziekverband heeft Joep ondermeer op een concert in Antwerpen het pianokwintet van Dohnanyi gespeeld met Justus Grimm, Razvan Popovici en Diana Kettler. Verder heeft Joep masterclasses gehad van Herman Krebbers, Emmy Verhey, Clive Brown, Ilja Grubert, Andrej Baranov, Pavel Vernikov en Ivry Gitlis. Joep heeft zijn bachelor gehaald aan het conservatorium van Antwerpen bij Alissa Margulis en vervolgde zijn studie in de Master bij Tatiana Samouil. Joep is uiteindelijk met Hoge onderscheiding afgestudeerd in de klas van Alexei Moshkov.
Verder kreeg Joep gedurende zijn studietijd privélessen van de Russische violist Mark Blekh

(een voormalig student van David Oistrakh in Moskou en Dorothy Delay in Julliart, New York).

Naast vioolspelen heeft Joep een passie ontwikkeld voor het maken van strijkstokken, een vak dat hij leert van de meesterbouwer Andreas Grutter te Amsterdam.

De dirigent
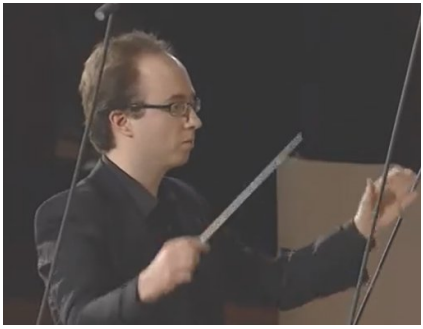
Jakob Gaede is geboren en getogen in Duitsland. Hij is de vaste dirigent van het Zaans Symfonie Orkest en dirigent bij de Dellbrücker Symphoniker.
Tot voor kort studeerde Jakob aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag orkest- en blaasorkestdirectie bij Christoph Maria Wagner. Hier behaalde hij onlangs zijn bachelordiploma met een impossante eindscore. Thans volgt hij zijn masteropleiding aan het zeer internationaal geörienteerde Conservatorium (van) Maastricht. Vóór zijn bachelor heeft Jakob verschillende studies gedaan in Duitsland op het gebied van musicologie, filosofie, muziekpedagogiek en directie. En hij heeft zijn kennis over componeren verdiept bij Sascha Dragićević en Stefan Thomas.
Jakob volgde diverse masterclasses, onder ander bij Arture Tamayo, Lion Shambadal, Pierre Boulez en Sascha Dragićević. Hij dirigeerde bij de Bonner Orchesterverein, het projectorkest Masetto 2021 en bij de Dellbrücker Symphoniker. Ook was hij diverse malen gastdirigent, onder meer bij het Estonian National Youth Orchestra, het Tromsø Byorkester en de Société Philharmonique de Dijon.

Het orkest

Het Zaans Symfonie Orkest (ZSO) heeft een geschiedenis die teruggaat tot 1920. In dat jaar richtte de in Zaandam gevestigde vioolleraar George Lindemann de Zaandamsche Orkestvereeniging op, een symfonieorkest onder meer bestaande uit zijn eigen leerlingen en andere amateurs. Het eerste concert werd gegeven op 26 januari 1921 en daarna vervolgde de Vereeniging met gemiddeld twee concerten per jaar.
In 1936 splitste een aantal leden van de Orkestvereeniging zich af en ging onder leiding van de Zaandamse pianist Johan van den Boogert verder als Zaandamsch Symphonie Orkest. De twee symfonieorkesten bestonden een aantal jaren naast elkaar maar vonden elkaar weer in 1945. Het herenigde orkest sloot zich toen aan bij de in 1924 opgerichte 'Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst, afdeling Zaandam en omstreken'. Deze afdeling bestond tot 1945 slechts uit een koor, het Toonkunstkoor. Het orkest ging onder de paraplu van de Maatschappij verder onder de naam Toonkunst-orkest.

Het koor werd in 1975 wegens gebrek aan herenleden opgeheven, maar het Toonkunstorkest bleef bestaan. In 1990 besloot het orkest aan zijn naam 'Zaans Symfonie Orkest' toe te voegen en heette toen Zaans Symfonie Orkest Toonkunst. Het orkest trad in 1997 uit de Maatschappij en schrapte in 2000 de toevoeging 'Toonkunst'. Sinds dat jaar voert het de naam Zaans Symfonie Orkest.
Sinds februari 2022 wordt het orkest geleid door Jakob Gaede. De repetities vinden plaats op dinsdagavond in de prachtige Kooger Vermaning te Koog aan de Zaan.

SAMENSTELLING ORKEST (VANDAAG)

1e viool:	José Vosbergen, Maria Anthsuk, Henk Pijls, Pauli Paananen, Vera Burm *(verhinderd: Ludo Fassaert)*
2e viool:	Ellis Verreijt, Dorothé Linders, Anne Dharampal, Ilias Frieling, Mirjam de Gorter *(verhinderd: Ton Roling)*
Altviool:	Jürgen Rodemeijer, Ton Olsthoorn
Cello:	Jeannine Groenheiden, Paula Velthuys, Heleen Tolsma, Erica Rijkens
Contrabas:	Saskia Andriessen *(verhinderd: Huud Ouwehand)*
Fluit:	Jacco Verburgt, Christine Calis, Adri Boon (picolo)
Hobo:	Lida Spaans, Isabelle van Beek
Klarinet:	Marcus Prins, Lia Kok
Fagot:	Casper van der Spek, Bas Griffioen
Hoorn:	Simon Wals, Rieta Mulder
Trompet:	Klaas Kes, Hedie Rikkers
Trombone:	Jan Kes (alt), Dick Bulterman (tenor)
Pauken:	Leida Zandstra

Het Zaans Symfonie Orkest is op zoek naar strijkers!

Wij zoeken aanvulling voor onze strijkerssecties. Speelt u viool, altviool, cello of contrabas en lijkt het u leuk om met een enthousiaste groep wekelijks (als lid of op projectbasis) muziek te repeteren en enkele malen per jaar een mooi concert te geven, kom dan eens langs tijdens een repetitie op dinsdagavond van 19:45 tot 22:15 uur in de Kooger Vermaning, Lagendijk 34, 1541 KC te Koog aan de Zaan.

Heeft u vragen of twijfels, neem dan gerust contact op om u vrijblijvend te laten informeren over de mogelijkheden met:

- Paula Velthuys (secretaris, 075-7714540 / 06-24217901)
- Ton Roling (bestuurslid, 075-6215094)

Volgende concert: *zo 21 april 2024, met als voorlopig programma:*

1. Jig, deel 1, uit de St. Paul's Suite in C, opus 29, nr. 2 van Gustav Holst (voor strijkorkest)
2. Drie delen uit de Military Suite nr. 2 in F-groot van Gustav Holst (voor military band; bewerking van Jakob Gaede)
3. Tarantelle in A-klein, opus 6 voor fluit, klarinet en orkest van Camille Saint-Saëns; solisten Jacco Verburgt en Marcus Prins
4. Symfonie nr. 3 in A-klein, opus 56 van Felix Mendelssohn

Wordt vriend van het ZSO !

Wij kunnen uw steun heel goed gebruiken om mooie uitvoeringen te blijven verzorgen. U kunt ons helpen door 'vriend' van ons orkest te worden. U wordt al vriend voor € 30,- per jaar.

Vrienden:
– krijgen een toegangskaart die kan worden gebruikt bij één van onze concerten;
– zijn welkom tijdens onze zaterdagrepetities;
– krijgen (als ze dat willen) gereserveerde plaatsen tijdens onze uitvoering.

U kunt onze vriend worden door een e-mail te sturen aan:
zsobestuur@gmail.com

Meespelen kan: *U bent van harte uitgenodigd om weer te komen luisteren, maar als strijker kunt u ook met ons meespelen!*